

Radiohaastattelun litterointi

Toimittaja Iida Erikkilä: Miksi äärioikeiston suosio on kasvanut Euroopassa erityisesti vuoden 2010 jälkeen? Minä olen Iida Erikkilä ja tänään keskustelemme äärioikeistolaisen politiikan menestyksestä Euroopassa. Kanssani studiossa on väitöskirjatutkija Jon Järvinemi, joka on tutkinut populistista poliittista viestintää Helsingin yliopistossa. Tervetuloa.

Haastateltava Jon Järvinemi: Kiitos kutsusta.

IE: Voisimme lähteä liikkeelle siitä, mitä äärioikeistolla ja äärioikeistolaisella populismilla tarkoitetaan sekä mikä niiden ero on.

JJ: Joo no tota voisi sanoa, että äärioikeiston sanoma perustuu kolmeen ehkä ydinajatukseseen. Elikkä ensimmäinen on se etnisen kansakunnan korottaminen. Elikkä puhutaan etnisestä rodullisesta kansasta. Ja sitten siinä niinku sisältyy muukalaisvihaa ja sitten myös sellainen eliitin taikka järjestelmän vastaisuus. Ja mikä sitten niinku äärioikeistosta tekee siitä äärioikeistolaista populismia? No, itse mä näen sen populismin tosiaan niinku viestinnällisenä tyylinä, elikkä se äärioikeisto äärioikeistolaisuus itse asiassa antaa sen niinku sisällön sille populismille. Eli äärioikeistolainen populismi olisi siinä tapauksessa, että puhutaan tosiaan, vaikka suomalaisista tai eurooppalaisista ja sitten ne ketä uhkaa näitä eurooppalaisia tai suomalaisia on sitten esimerkiksi muslimit. Ja sitten jonkinlainen eliitti ja tämä on yleensä aika globaali eliitti ja sitten ehkä täällä Euroopassa tai EU:ssa se on yleensä sitten EU ja Brysseli. Ja tota siinä ehkä sellainen niinku. Yleensä puhutaan, että äärioikeistolaista on EU skeptisiä. Ja se on ehkä vähän niinku liian lievästi sanottu, se on enemmän niinku ehkä EU fobiaa. Ja se EU nähdään vähän niinku. oikeastaan globalisaation niinku kolikon toisena puolena. Ja että se on se, jonka tai että EU on jonkinlainen niin kuin moderni Neuvostoliitto. Minkä tavoitteen on niinku dekansallistaa kansat tai kansakunnat Euroopassa.

IE: Eli siis EU nähdään niin kuin uhkana.

JJ: Joo kyllä.

IE: Muutaman vuoden takainen saksalaistutkimus kertoo, että juuri äärioikeiston suosio kasvaa esimerkiksi kriisien seurauksena. Populismin nousua Euroopassa selvittänyt suomalaisteos liikkeitä laidasta laitaan tuo esille, että rasismien vastaisuuden lasku lisää äärioikeiston kannatusta. Mitkä tekijät ovat mielestäsi vaikuttaneet eniten äärioikeiston kannatuksen nousuun Euroopassa 2010-luvulla ja sen jälkeen.

JJ: Joo, no tuohon on tietenkin monta vastausta ja selitystä tietenkin. Useita niinku taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia. Ja vaikea tietenkin sanoa, mikä niistä on se pääsyy. Ja tota aika usein sanotaan esimerkiksi sitten taluskriisi tai eurokriisi antoi sellaisen jonkinlaisen ponnahduslaudan äärioikeistolle, että näitä taloudellisten kriisien aikana on niinku tää etuoikeutettu eliitti, niin ne vaan rikastuu sitten kun taas muu kansa tai väestö ei tee sitä samoin tai samalla tavalla. Ja tää antaa sitten äärioikeistolle niinku tai valjastaa äärioikeiston niinku tosi hyvin sitten lyödä tätä eliittiä vastaan. Mutta tota sitten kun puhutaan äärioikeistosta niin mun mielestä on tyhmä unohtaa myös globalisaatio tai ehkä globalisaation lupaus. Elikkä siitä kun kauppa vapautettiin ja alettiin puhua globalisaatiosta, niin ideahan siinä oli tai se lupaus oli, että kaikki vaurastuu. Ja että näin ollen kaikille tulisi parempi olo, mutta sitten niinku ihan kuitenkin tosiasia on se, että globalisaation myötä niin on ollut niinku selviä voittajia ja häviäjiä. Ja tää antaa myös sellaisen lyömäaseen sitten oikeistolle tai äärioikeistolle lähinnä. Ja sitten niinku voisi sanoa, että se mun lempiselitys jos näin nyt voi sanoa niin liittyy ehkä jonkunlaisen edustuksellisen demokratian kriisiin. Ja mitä mä sillä tarkoitan on sitä, että kun meillä on näitä valtapuolueita, niin ne on syntynyt sellaisena aikana, kun yhteiskunta näytti

aika erilaiselta, oli selviä ryhmä eroja yhteiskunnasta tai oikeastaan luokkaeroja ja nää puoluetta tai nää valtapuolueet niin ne edusti sitten näitä luokkien etuja. No sitten kuitenkin niinku viimeisen seitsemänkymmenen vuoden aikana niin nää, nää yhteiskunnat on muuttunut tosi paljon ja ei ole enää selviä luokkaeroja samalla tavalla kuin vielä 1900-luvun alussa oli. Mutta nää puolueet tai puolueet yleensä on aika konservatiivisia organisaatiota ne muuttuu tosi hitaasti ja näin ollen sitten nää puolueet tai valtapuolueet ei ehkä sitten edusta enää samalla tavalla niinku kansaa, mitä ne aikoinaan teki. Ja tällä tavalla voitaisiin niinku nähdä, että että niinku. Sellainen vaihtelu keskusta, vasemmisto ja keskusta oikeisto hallitusten välillä, niin siinä on loppujen lopuksi aika vähän niinku ehkä eroa siihen sitten oikeaan politiikkaan. Ja sitten niinku mihin äärioikeisto sitten hyökkää on se, että ne sanoo, että siinä ei ole mitään eroa, että siellä on vaan se sama eliitti vuodesta toiseen ketä niinku lupaa asioita, mutta ei se mitään suuria eroja ja äärioikeisto sitten lupaa, että me ollaan se niinku oikea muutos. Me ollaan se oikea vaihtoehto siihen status quoon.

IE: Miten sitten tää niin kun Ukrainan sota ja siitä aiheutuneet ongelmat kuten sähkökriisi on vaikuttanut tähän äärioikeiston kannatukseen?

JJ: No se on tietenkin valtiotieteilijänä on vaikeata tai pitää aina välttää ennustuksia ja tota Ukrainan kriisi Ukrainan sota ja energiakriisi niin niitä nyt ei ehkä vielä pystytä suoraan huomaamaan. Esimerkiksi Italian ja Ruotsin vaaleissa. Toki ne oli niinku puheenaiheita, mutta ne ei ollut pääaiheita, että ensi keväänä, kun on vaaleja taas Euroopassa, niin silloin me tullaan oikeasti näkemään se, miten tää energiakriisi pystytään taas valjastamaan. Mutta tietenkin voihan sitä sitten jotain niinku jossitella jo, että esimerkiksi tota bensan hintahan on ollut sellainen klassinen tota äärioikeiston vaaliteema. Ja bensan hinta silloin, kun se on ollut vaaliteema, niin se ei ole ehkä nouse kuitenkaan niin paljon, silleen niinku oikeasti silloin, mutta nytten se energian hinta tulee nousemaan, niin luultavastihan äärioikeisto tulee kyllä käyttämään tätä energiakriisiä hyväkseen ja jälleen kerran syyttämään luultavasti niinku EU:ta tai sitten valtaapitäviä puolueita elikkä jonkinlaista eliittiä siitä.

IE: Äsken mainitsemastani saksalaistutkimuksen selvisi, etteivät kriisit kuitenkaan kasvata ääriivasemmiston suosiota. Miksi kansan kiinnostus suuntautuu juuri äärioikeistoon?

JJ: No toi on erittäin hyvä ja hankala kysymys tietenkin tota. Se ääriivasemmisto ja äärioikeisto niin se on, ,et miettii niinku takaisin historiaan, niin ääriivasemmisto oli joskus 70-luvulla 60-luvulla tosi suosittu asia nuorten keskuudessa, mutta nyt näyttäisi siltä, että ääriivasemmisto ei mene yhtä hyvin kun sitten äärioikeistolla ja se saattaa johtua siitä, että niitä asioita mitä ääriivasemmisto joskus on ajanut läpi tai yritti ajaa läpi niin osa niistä menikin läpi. Me saatiin jonkinlainen hyvinvointivaltio aikaiseksi, että me eletään siinä. Kun sitten äärioikeisto nyt tällä hetkellä tarjoaa sitä oikeata vaihtoehtoa, siis siitä mitä ei vaan ole olemassa tällä hetkellä. Ja sitten tästä voisi niinku ehkä sellaisen johtopäätöksen vetää, että ehkä siinä on sellainen auktoriteetin vastaisuus, mikä niinku viehättää jollain tavalla. Mutta sitten taas toisaalta pitää myös muistaa, että ne asiat mitä äärioikeisto rummuttaa, elikkä esimerkiksi muukalaisviha. Niin ne asiat on myös politisoitunut. Meillä oli pakolaiskriisi Euroopassa, meille tuli paljon maahanmuuttajia. Ja tota se on sitten myös helposti pystytty sitten valjastamaan niinku poliittiseksi lyömäaseeksi äärioikeiston puolelta, kun ääriivasemmisto ei ehkä ollut ihan samanlaisia. Toki pitää myös muistaa, että Italiassa kyllä meillä on ääriivasemmistolainen populistinen puolue pärjännyt hyvin ja ne on sitten vastustanut tosi paljon EU:ta ja ehkä vielä niinku tarkemmin euroa ja sitten ylipäätään näitä kaikkia lainoja, joita Italia on joutunut ottaa vastaan ja näitä pakotteita ja vastikkeita näille näille lainoille.

IE: Äärioikeisto on kasvattanut suosiotaan Euroopassa ja jonkin aikaa aiemmin lokakuussa Italian veljet niminen puolue voitti Italian parlamenttivaalit ja tämä tuntui konkretisoi van asian liikkeitä laidasta laitaan. Teoksessa sanotaan, että viime kädessä populismin menestys on seurausta muiden

puolueiden epäonnistumisesta. Mikä on sinun kantasi tähän Jon Järviemi? Uskotko esimerkiksi, että Italiassa äärioikeisto voitti vaalit, koska kansasta tuntui, että muita puolueita ei enää kannata äänestää?

JJ: Joo, jos me mietitään Italiaa niin siinä on tietenkin se, että kuka hallitsi Italiaa ennen vaaleja, että siellä oli jotain Draghin hyvin teknokraattinen hallitus, mikä ei oikeastaan ollut kauhean poliittinen hallitus. Ja tää ehkä sitten aiheutti ihmisissä sen tunteen nyt me halutaan poliittinen hallitus takaisin ja mitä tää Fratelli tai Italian veljet -puolue niin ne rummutti tosi kovaa ja niinku parhaiten, on pakko sanoa, sitä, että me tarjotaan se vaihtoehto tälle teknokraattiselle hallitukselle, mikä on niinku ollut Italiassa viime viime vuodet. Eli joo sitten ehkä niinku tähän Italian veljet puolueeseen pitää nyt vielä siihen tavallaan palata, että sillähän on kytköksiä fasismiin ja uusfasismiin tai uuskonservatismiin. Miten se nyt halutaankaan sitten määritellä ja tota fasismi Italiassa se ei ole niin vierastuttava asia, kun esimerkiksi sitten täällä Suomessa tai Saksassa varsinkaan, että siellä on ollut niinku Mussolini ei ole välttämättä niin kuin kaikkien mielestä nähty niin pahana tai huonona, vaan moni myös niinku haluaa nostalgisoida sitä Mussolinin aikaa. Ja sanoo, että silloin ehkä Italiassa meni hyvin tai paremmin kuin nyt. Mut joo se on. Oikeistolaiset tuulet kyllä puhaltaa Euroopassa ja myös äärioikeistolaiset puhaltaa. Toki pitää myös muistaa, että on suuren maakohtaisia eroja, että esimerkiksi saksassa niitten äärioikeistolainen puolue AFD ei menestynyt viime vaaleissa.

IE: Missä Euroopan maissa äärioikeiston kannatus on sitten kasvanut eniten ja miksi?

JJ: No varmaan tämä Italia oli hyvä esimerkki mistä me puhuttiin ja sitten toinen on kyllä Ruotsi. Ja ruotsidemokraattien tai Sverige demokraattien vaalimenestys, että niistä tuli kuitenkin toiseksi suurin suurin puolue nyt Ruotsissa ja tota tässäkin on tietenkin kontekstilla on suuri merkitys, että Ruotsin vaalien alla niinku vaaliteemoiksi nousi sellaisia hyviä aiheita ruotsidemokraateille. Jengiväkivalta, maahanmuutto, kotoutuminen ja tää voidaan nähdä jonkinlaisena jopa syöttöä suoraan niinku ruotsidemokraattien lapaan. Elikkä ne sai niinku just puhua niistä asioista, joista he haluavat puhua.

IE: Vertaisitko Euroopan nykytilannetta 1930-luvun tilanteeseen?

JJ: Mä en itse tykkää ehkä tehdä tällaisia historiallisia vertauksia, koska ne yhteiskunnat, missä me eletään, on niin erilaisia ja on vaikea sanoa, että onko, eletäänkö me ihan samanlaista tai eletäänkö me historiaa uudestaan tai ei. Toki siellä on kyllä paljon niinku samanlaisia tapahtumia. Huomaa, että äärioikeisto nostaa päätään tai sanotaan silleen että se kannatus on taas nousussa. Ja se uhkaa jonkunlaista demokratiaa, mutta sitten se suurin suurin ero 1930-lukuun on se, että silloin moni eurooppalainen maa oli vielä nuoria demokraatteja, nuoria tota demokratia oli nuori siinä vaiheessa vielä. Kun nytten demokratia on monessa maassa yli 100 vuotta vanha elikkä ne instituutiot ovat hyvin hyvin vahvoja verrattuna 1930-lukuun.

IE: Pitäisikö sitten tästä kehityskulusta kuitenkin olla huolissaan?

JJ: No siis. Kyllä siitä voi olla huolissaan ehdottomasti, että tota tai niinku jos me mietitään sitä ruotsia ja italiaa, niin se voisi oikeastaan nähdä sen niinku nää kaksi esimerkkiä niinku yhtenä niin tai osana yhtä niinku pidempää prosessia mikä nyt on ainakin viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ollut käynnissä. Elikkä jonkinlaisen tällaisen äärioikeiston normalisoituminen tai tai tai valtavirtaistaminen. Elikkä samalla kun tää äärioikeiston kannatus on kasvanut, niin se on myös alkanut muuttua jotenkin normaaliksi meidän yhteiskunnissa ja nää puolueet alkaa jo niinku me aletaan näkemään niitä osana puoluejärjestelmää ja niin kun muut puolueet näkee ne yhteistyökumppaneina. Ja sitten mikä on niinku mielenkiintoista tässä kaikessa on se, että puhutaan aika paljon siitä, että äärioikeistolaiset olisi jotenkin niin kun tulossa niinku enemmän maltillisemmiksi ja tota mä en itse ehkä ihan usko tuohon väitteeseen. Mä ehkä itse näkisin sen sillä

tavalla, että kun äärioikeisto äärioikeistolaisuus on normalisoitumassa niin me nähdään myös, että keskustaoikeisto on ehkä osittain radikalisoitumassa. Elikkä että he alkavat käyttää samanlaista retoriikkaa mitä äärioikeisto käyttää. Tällaisia sanoja, kun väestönvaihtoteoria esimerkiksi esiintyy jopa niinku keskustaoikeistolaisissa puolueissa ja tällä tavalla se niin kuin se äärioikeistolaisuus se on jollain tavalla normalisoitumassa meidän silmien edessä. Ja siihen kannattaa kyllä ehdottomasti kiinnittää huomiota.

IE: Mitä tuo mainitsemasi väestönvaihtoteoria sitten tarkoittaa?

JJ: Käytännössä sitä, että he väestönvaihtoteorialla äärioikeistolaiset tarkoittaa sitä, että joku toinen väestö, no tässä nykytilanteessa tarkoittaa muslimeja, on periaatteessa ottamassa yli Euroopan ja, että sitten niin kun no kantaeurooppalaisista tulee vähemmistö.

IE: Aivan nyt puhumme siis äärioikeiston suosion kasvusta Euroopassa. Vieraanani on studiossa on Jon Järvinen, joka on tutkinut populistista poliittista viestintää. Rasismi lisääntyy, kun äärioikeiston kannatus kasvaa. Tällainen poliittinen kehitys aiheuttaa monia muitakin yhteiskunnallisia ongelmia. Miten tätä nykyistä trendiä vastaan voidaan suojautua?

JJ: Joo no toi on hyvä kysymys ja tietenkin taas jälleen kerran hankala kysymys, että jotta me nähdään, että miten voidaan suojautua, niin meidän pitää tunnistaa ongelmia. Ja tota no ehkä se yksin tai niinku helpoin ongelma mitä nyt tähän voi sanoa on se, että äärioikeisto äärioikeisto niinku se radikaali siipi se aktivismi siipi niin se voi jopa aiheuttaa pahimmassa tapauksessa väkivaltaa tai jopa terrorismia. Ja tuota. Ja täähän on tietty suora uhka yhteiskunnalle, mutta tietenkin myös demokratialle. Öö, mutta toki tähän pitää myös sanoa, että tää aktivistien porukka on oikeastaan vasta se jäävuoren huippu. Niitä ei ole niin paljon. Se väkivalta on kuitenkin suhteellisen harvinaista edelleen Euroopassa, mutta mikä porukka sitten on kasvanut on se niinku ne passiiviset ne ketä tukee sitä porukkaa hiljaisesti tai sitten se porukka ketä on tuolla jossain sosiaalisessa mediassa ja antaa sellaisen hyväksynnän jonkinlaiselle väkivaltaiselle niinku fantasialle tai ajattelulle ja tää sitten saattaa antaa niinku polttoainetta myös näille aktiiveille, että sitten yhtäkkiä ajatellaan, että ehkä se väkivalta onkin sitten se oikein oikea tota tapa lähteä edistämään omaa asiaansa. Ja sitten on tietenkin, miten sitä sosiaalista mediaa. Niin sielläkin sellainen ongelma esiintyy esimerkiksi, että siellä niinku maalitetaan, yritetään hiljentää tiettyjä henkilöitä elikkä äärioikeisto yrittää hiljentää tiettyjä henkilöitä. Mikä tässä sitten sitä ongelmaa on se, että pahimmassa tapauksessa aiheuttaa se, että ihmiset ei enää uskalla puhua, ei enää uskalla käydä yhteiskunnallista keskustelua aiheista. Ja sitten niihin, että miten näitä pystyttäisiin ehkäisemään niin tuota. No kun se tulee siihen sosiaaliseseen mediaan, niin voidaan tietenkin keskustella siitä, että mikä niinku merkitys tota näillä somejäteilla vaikka on että pitäisikö heidän aktiivisemmin puuttua tällaiseen retoriikkaan siellä sosiaalisessa mediassa. Mutta sitten ehkä niinku. Tota tota. Paras keino on ehkä kuitenkin se ennaltaehkäisy elikkä yritetään keksiä keinoja millä ei tarjota niinku mennä niinku poistaa ihmisten Twitter-tilejä vaikka vaan, että ennaltaehkäistään tätä. Ja tähän niinku itse koen, että hyvä medialukutaito ja koulutus on erittäin tärkeä, elikkä, että ihmiset ymmärtää, että mikä on sitä oikeata uutisointia. Ja mikä on sitten vaikka valeutista. Ja sitten sellainen toinen iso asia ja tosi tärkeä asia on tietenkin syrjäytymisen ehkäiseminen. Se on aika monta tutkimusta osoittanut sen, että varsinkin nää ketä käyttää väkivaltaa, niin ne on yleensä myös syrjäytyneitä henkilöitä yhteiskunnasta ja yhteiskunnassa. Ja tuota syrjäytymisen ehkäiseminen olisi sen takia erittäin erittäin tärkeitä ja myöskin tietenkin tuloerojen pienentäminen.

IE: Nyt kun olemme puhuneet äärioikeistolaisen politiikan ongelmallisuudesta, niin itseäni ainakin kiinnostaisi tietää, että onko äärioikeistolaiseen politiikkaan suuntautumisessa sitten mitään positiivista.

JJ: Toi on yleinen kysymys ja se on vähän sellainen kaksipiippuinen juttu, että toki eri oikeistolaisuus sitä kaikki ekstremismi on huonoa, mutta sitten taas toisaalta. Me puhuttiin tuossa aikaisemmin edustuksellisen demokratian kriisistä. Ja mikä siinä nyt on sellainen niinku oire mitä me ollaan nähty on esimerkiksi, että äänestysaktiivisuus on ollut laskussa lähestulkoon kaikkialla Länsi-Eurooppaa tai Länsi-Eurooppaa ja USA:ssa ja mihin tää, sitten yritän pyrkiä tällä on se, että tällainen äärioikeistolaisuus niin se ehkä saattaa jollain tavalla sitten myös aktivoida sellaisia ihmisiä, jotka ei muuten kävisi äänestämässä. Mutta se on hieno tai siinä on niinku siinä on raja. Sä käyt äänestämässä äärioikeistolaista tai, että sä oot äärioikeistolainen että. Voi nähdä hyviä puolia, tää saattaa aktivoida ihmisiä poliittisesti, mutta siinä on myös tosi paljon niinku huolenaiheita. Varsinkin sitten kun tulee sellaiseen niinku radikaalin äärioikeistolaisuuteen.

IE: Tänään aiheenamme olikin äärioikeistolaisen politiikan menestyminen Euroopassa vuoden 2010 jälkeen. Kiitos paljon Jon Järvinemi, kun tulit tänne Tampereelle vieraaksi.

JJ: Kiitos paljon.

Tämä on radio Moreeni.